■ **Harriet Leget, Thomas Klijnstra**

Wacht niet op 2027!

Dit is wat de bestuurders/ schoolleiders en teams nú kunnen doen met digitale geletterdheid

In september 2025 publiceerde de SLO de definitieve Conceptkerndoelen Digitale Geletterdheid. Deze kerndoelen zijn uiterst relevant en veelomvattend. De inspectie raadt scholen daarom aan om nu al kritisch te reflecteren op hun curriculum, en passende onderwijs- en docentprofessionalisering te organiseren. Vanaf augustus 2027 zal de inspectie stimulerend toezien op de invulling van deze kerndoelen en vanaf 2031 wordt het toezicht handhavend.

Hoe wordt digitale geletterdheid ingevuld bij een scholengroep? En sluit dit aan bij de landelijke eisen? In dit artikel zoomen we in op de Gooise Scholen Federatie (GSF). Een scholenfederatie met in totaal negen scholen in Hilversum, Weesp, Bussum, Huizen en Laren met ruim 7000 leerlingen. De uitkomsten laten zien waar kansen liggen en welke keuzes schoolleiders nu kunnen en vooral ook moeten maken op het punt van visie en docentprofessionalisering rondom digitale geletterdheid.

Harriët Leget sprak hierover met Thomas Klijnstra, senior-adviseur Leren & Ontwikkelen bij GSF. Hij deed in 2025-2026 onderzoek naar de manier waarop digitale geletterdheid vormgegeven wordt bij de GSF. In dat onderzoek is gekeken naar landelijke inzichten en adviezen rondom digitale geletterdheid, en is gesproken met coördinatoren digitale geletterdheid (digicoaches), leidinggevenden en leerlingen.

Waarom wilde de GSF dit onderzoek uitvoeren?

"Veel van onze scholen zijn al bezig met doelen rondom digitale geletterdheid, mediawijsheid en burgerschap. De aanpak is echter vaak versnipperd en incidenteel: onderdelen van digitale geletterdheid krijgen wel aandacht, maar vaak specifiek bij een bepaalde docent of een vak. Thema's als kritisch online brongebruik en mediawijsheid krijgen aandacht in een projectweek, maar niet structureel in schoolvakken en leerlijnen".

"Door AI verandert er veel. Veel docenten voelen de urgentie om zich hierin te scholen. Want hoe ga je bijvoorbeeld om met het profielwerkstuk? Hoe digitaal geletterd zijn de docenten en teamleiders zelf? We wilden daarom weten: wat gebeurt er nu echt in onze scholen met betrekking tot digitale geletterdheid? Waar staan we? En vooral: wat vraagt invulling en

uitwerking van digitale geletterdheid in het onderwijs van schoolleiders?"

"Als startpunt namen we de kerndoelen digitale geletterdheid en de landelijke kaders. Vanuit dit ideaal zijn we gaan kijken wat er op de scholen al gebeurt. De meest interessante informatie kwam uit de focusgroepen met de leerlingen op de vijf scholen".

Wat viel op tijdens de gesprekken met de leerlingen?

"Ten eerste iets heel positiefs, namelijk dat kinderen veel meer weten en kunnen dan wij volwassenen denken. Ze zijn vaak al kritisch, weten soms al goed hoe sociale media werken en controleren informatie regelmatig zelf. Leerlingen weten weliswaar niet precies onder woorden te brengen wat een algoritme is, maar snappen wel dat ze beïnvloed en gestuurd worden door de informatie die ze te zien krijgen. En ze helpen elkaar in de onderwijspraktijk bij het bewust worden en nuanceren over wat echte informatie is. Dit zagen we zowel in het praktijk- en VMBO onderwijs als in het HAVO-en VWO-onderwijs.

De gesprekken met leerlingen leverden ook het inzicht op dat de meeste leerlingen kritische denk- en zoekvaardigheden niet op school hebben geleerd, maar meekregen vanuit huis of van vrienden. Sommige leerlingen beschreven heel treffend hoe zij online bronnen kritisch kunnen beoordelen.

"Daar zit meteen ook een groot risico. Sommige leerlingen kijken nieuws via het (jeugd) journaal, andere krijgen de informatie vooral via sociale media zoals

Tiktok. Niet iedere leerling krijgt digitale geletterdheid van huis uit mee: denk aan het onderscheiden van echt en nepnieuws. De digitale rugzak van leerlingen is dus verschillend gevuld. Niet iedere leerling heeft thuis regelmatig gesprekken over telefoon- en social mediagebruik. We hebben het dan over de ongelijke verdeling van kapitaal: de ene leerling heeft simpelweg meer hulpbronnen dan de andere. Economische hulpbronnen, bijvoorbeeld om devices en apps. Maar ook cognitieve en culturele hulpbronnen, zoals ouders die meedenken over verantwoord telefoon- en social mediagebruik, over journalistieke normen en het kritisch leren omgaan met online informatie. Juist daarom heeft de school de opdracht om serieus werk te maken van digitale geletterdheid en niet te wachten tot 2031 als de inspectie gaat handhaven".

Voorwaardelijk voor goed onderwijs is dat docenten hun pedagogisch-didactische repertoire verrijken met onder andere technologische kennis en vaardigheden.

Wat betekent dat voor schoolleiders en hun teams?

"Dat digitale geletterdheid geen extra module of project moet zijn, maar structureel onderdeel van goed onderwijs. Iedere leerling moet dezelfde basis kunnen ontwikkelen. Voorwaardelijk voor goed onderwijs is dat docenten hun pedagogisch-didactische repertoire verrijken met onder andere technologische kennis en vaardigheden. Maar ook met kennis over journalistiek, journalistieke normen, medialogica (denk aan framing, agendasetting) en met kritische denkvaardigheden die nodig zijn om bijvoorbeeld online informatie te beoordelen.

De focusgroepen met leerlingen laten zien dat leerlingen digitale geletterdheid met name betekenisvol vinden als deze is verbonden met de inhoud van schoolvakken. Bij Nederlands leren ze bijvoorbeeld betrouwbare bronnen te zoeken en beoordelen. Bij geschiedenis en maatschappijleer leren ze desinformatie herkennen. En bij de mentorles bespreken ze de invloed van algoritmen of AI. Actuele maatschappelijke ontwikkelingen vormen de context waarin leerlingen hun mening vormen. Het zijn vaak complexe vraagstukken, met meerdere oorzaken, gevolgen en oplossingen. Bovendien spelen emoties, belangen, waarden en normen van leerlingen een rol bij het analyseren en interpreteren van deze vraagstukken. Dit maakt het extra uitdagend, zeker omdat leerlingen hun informatie uit andere (grotendeels online) bronnen halen dan docenten.Net als bij docenten wordt hun beeld van een actueel vraagstuk ook gevoed door hun mediagebruik. Dat houdt overigens niet in dat leerlingen alleen maar sensatie- en vermaak zien op sociale media, blijkt ook uit onze eigen verkenning. Ook via apps en accounts van NOSop3, NU.nl en CestMoccro laten leerlingen zich informeren over maatschappelijke ontwikkelingen en sociale problemen (Schut et al., 2024)".

"In het huidige onderwijsbij de GSF - en ik herken dit ook in het landelijk aanbod - lijkt de nadruk te liggen op het leren herkennen van nepnieuws, mis- en desinformatie. Ik denk dat het van belang is dat we leerlingen niet alleen maar afschrikken, maar we hen vertrouwen geven weerbaar te zijn in een (deels digitale) democratie. Onderzoek laat overigens zien dat het aandeel nepnieuws relatief meevalt: slechts'6% van alle nieuwsconsumptie bestaat uit nepnieuws en slechts 1% van de gebruikers wordt blootgesteld aan nepnieuws. Opvallend genoeg wordt nepnieuws het vaakst gedeeld door mensen van boven de 65 (Grinberg et al., 2019; Guess et al., 2019).

De coördinatoren digitale geletterdheid bij de GSF vertellen dat zij vooral meer aanbod willen creëren rond mediawijsheid en het online nieuwsgebruik van

Werken aan digitale geletterdheid vraagt samenwerking binnen en buiten de secties. Het vergt dat scholen de kerndoelen integreren in het curriculum en niet als afzonderlijke onderdelen organiseren."

leerlingen. Onze gesprekken met leerlingen laten een beeld zijn dat vergelijkbaar is met de uitkomsten van onderzoek naar het nieuwsgebruik van leerlingen: hoewel jongeren nieuws hoofdzakelijk via sociale media consumeren, combineren zij dit met informatie uit journalistieke bronnen (zoals de NOS) om de betrouwbaarheid te verifiëren. Bij het beoordelen van nieuws en misinformatie baseren zij zich echter vooral op snelle, intuïtieve checks, zoals de visuele betrouwbaarheid van een bericht of de bekendheid van de bron.

Wat zowel de gesprekken met leerlingen als landelijke inzichten laten zien is dat digitale geletterdheid veel omvat: de beheersing van taal (lezen!), de techniek, kritisch denken en de kerndoelen burgerschap. Werken aan digitale geletterdheid vraagt samenwerking binnen en buiten de secties. Het vergt dat scholen de kerndoelen integreren in het curriculum en niet als afzonderlijke onderdelen organiseren."

Welke rol spelen schoolleiding en bestuur bij het ontwikkelen van digitale geletterdheid?

" Allereerst moeten leidinggevenden de urgentie zien. Het onderkennen van de toenemende invloed van technologie op de samenleving en het onderwijs. Bovendien moeten ze kennis hebben van de kerndoelen digitale geletterdheid. Ze moeten weten wat er van leerlingen, collega's en leidinggevenden verwacht wordt. En er moet ruimte worden geboden aan schoolleiders. Zij bepalen uiteindelijk in afstemming met de collega's of er capaciteit en prioriteit komt voor curriculumontwikkeling en professionele samenwerking. Dan ontstaat een schooleigen visie op digitale geletterdheid in verbinding met andere kerndoelen en basisvaardigheden.
Dat betekent ook moeilijke keuzes durven maken. Professionalisering en het eigen maken van kennis en vaardigheden kosten tijd. Docenten hebben ruimte nodig om (open) lessen te ontwikkelen, nieuwe technologie uit te proberen en ervaringen uit te wisselen.."

Wat adviseer jij de scholen om concreet te kunnen gaan doen als eerste stappen?

"Allereerst om klooitijd te organiseren en te faciliteren. Leraren leren het meest wanneer zij samen kunnen experimenteren. Niet tijdens één inspirerende studiedag, maar in terugkerende momenten waarop ze samen lessen ontwikkelen en nabespreken, gaan 'klooien' en 'lummelen' met AI, waarbij er een cultuur ontstaat van durven uitproberen, fouten maken en die delen, vooral elkaar inspireren, leren van en met elkaar. Bied ruimte om te experimenteren met nieuwe technologieën. Combineren dat met kleine, laagdrempelige interventies, een 'kijkje in de digitale keuken'. Geen ingewikkelde beleidsteksten, maar twee docenten die kort een experiment of een lesidee over AI of mediawijsheid delen. Of delen waar ze tegenaan lopen of nog niet goed kunnen. Betrek ook leerlingen bij de uitwerking van de visie en het ontwikkelen van lesmateriaal, zij kennen hun digitale wereld het best. Zo wordt het gesprek over digitale geletterdheid voor iedereen in de school onderdeel .van de dagelijkse lespraktijk.

Daarnaast is het belangrijk om een gemeenschappelijke taal te ontwikkelen voor de concrete invulling van digitale geletterdheid. Dat begint bij het gezamenlijk formuleren van een schoolvisie op digitale geletterdheid. Breng met elkaar in kaart waar de conceptkerndoelen digitale geletterdheid nu al terugkomen in lessen of vakken. Sommige scholen zetten dit in een excel overzicht zodat de witte vlekken rondom digitale geletterdheid zichtbaar worden. Maak één

of twee duidelijke keuzes die passen bij de eigen school; niet alles tegelijk willen doen en daarmee juist op de vlakte blijven.

Een belangrijke stap is om een coördinator (digicoach) digitale geletterdheid te faciliteren. Bepaal aan de hand van de schoolvisie op digitale geletterdheid welke collega een passende digicoach is.

Voorkom eilandjes. Breng vaksecties samen rond de gezamenlijke basisvaardigheden taal, rekenen, digitale geletterdheid en burgerschap. Zorg ook hier voor structurele ontwikkel- en klooitijd om samen onderwijs te kunnen ontwikkelen. Het kan helpen om bij ontwikkeling van lesmateriaal te werken vanuit gemeenschappelijke ontwerpprincipes en uitgangspunten passend bij de kerndoelen digitale geletterdheid en het eigen schoolvak."

Wat is volgens jou de belangrijkste boodschap uit jouw verkenning?

"De conclusies na een jaar lang onderzoek naar digitale geletterdheid bij de GSF laten zien dat het een uiterst belangrijke en veelomvattend materie is, die vraagt om een structurele aanpak binnen een school en scholengroep. En daar ligt de uitdaging, want de aanpak is nu nog vaak incidenteel en leunt op de motivatie van een individuele docent. Voor schoolleiders ligt de uitdaging erin om een eigen, actuele, contextspecifieke visie te formuleren en deze te vertalen naar een docentprofessionalisering die past bij de (leer)cultuur van de school. Een digicoach zou de spil van een breder gedragen werkgroep digitale geletterdheid kunnen zijn, aansturend op bredere samenwerking met burgerschap, taal en rekenen. Door laagdrempelig kennis te delen, bestaand lesmateriaal te benutten en die binnen een school (en scholengroep) uit te wisselen hoeft het wiel niet steeds opnieuw uitgevonden te worden. Binnen de GSF zien we dat er een basis is en dat scholen al veel dingen goed doen. De volgende stap is om de ontwikkeling van het onderwijs en de docentprofessionalisering doelmatiger en structureler te maken.

Overigens is investeren in digitale geletterdheid niet alleen een taak van scholen en schoolbesturen. Veel zaken raken ook de (inter)nationale investering in onderwijs van de overheid. Denk aan wet- en regelgeving rond het sociale mediagebruik van jongeren, maar ook aan investeringen in privacy en AI-modellen. Daarom is het goed dat het kabinet geld heeft vrijgemaakt voor investeringen in een publieke AI-voorziening in het onderwijs.

Referenties

- Grinberg, N., Joseph, K., Friedland, L., Swire-Thompson, B., & Lazer, D. (2019). Fake news on Twitter during the 2016 US presidential election. Science, 363(6425), 374-378.
- Guess, A., Nagler, J., & Tucker, J. (2019). Less than you think: Prevalence and predictors of fake news dissemination on Facebook. Science advances, 5(1), eaau4586.
- Krepel, A., Karssen, M., Buisman, M., Conijn. J., Schreurs, B., Booij G., & Farzan, K. (2024). ICILS 2023. *De digitale geletterdheid van Nederlandse leerlingen in het voortgezet onderwijs.* Amstelveen: Kohnstamm Instituut. Rapport 1141.
- Schut, K., Costera Meijer, I., Lauf, E. (2024). *Jongeren, nieuws en sociale media. Een blik op de toekomst van het nieuws.* Hilversum: Commissariaat voor de MediaSLO. (2024). *Conceptkerndoelen digitale geletterdheid en burgerschap.* Enschede. ■

Verder lezen over digitale geletterdheid, professionalisering

- Kennisnet (2026). *Wegwijzer Digitale geletterdheid* https://www.kennisnet.nl/digitale-geletterdheid/wegwijzer-digitale-geletterdheid/
- Onderwijsraad. (2017). *Doordacht digitaal. Over de rol van ict in het onderwijs.* Den Haag.
- Remco Pijpers (Kennisnet, 2025); *Effectief lesgeven in digitale geletterdheid* https://www.kennisnet.nl/digitale-geletterdheid/lesgeven-in-digitale-geletterdheid/
- Ros, A., & Vermeulen, M. (2021). *Turbulente*

governance. Over de professionalisering van docenten en de rol van PLG's. TIAS School for Business and Society.
- Staat van het Onderwijs 2026: https://open.overheid.nl/documenten/0bb6b24f-b714-44d4-ba9a-031c543352ce/

Harriet Leget
Harriët Leget is adviseur bij Kennisnet. Haar expertise ligt vooral op het gebied van professionalisering, digitale geletterdheid en de inzet van ICT in het onderwijs
E-mail: h.leget@openleermateriaal.nl

Thomas Klijnstra
Thomas Klijnstra is senior-adviseur Leren & Ontwikkelen bij de Gooise Scholen Federatie, vooral gericht op complexe docentvaardigheden, burgerschap en digitale geletterdheid. Daarnaast is hij vakdidacticus maatschappijleer aan de Universiteit van Amsterdam.
E-mail: TKlijnstra@gsf.nl